

džia lietuviško gyvenimo reiškinius autoriaus surinktos žinios apie masonų ir šubravcų rolę, žinios apie populiarėjusią manierą falsifikuoti neva lietuviškus senovinius tekstus; naujoviškesnis, pilnesnis čia Poška ir kiti veikėjai.

Lietuvių gyvenimo ir literatūros faktus buvo įprasta atitraukti nuo kitų tautų ir analizuoti juos „uždaromis durimis“. Maciūnas čia eina naujesniu ir teisingesniu keliu. Jis „duris atidaro“, jis sugretina lietuviško gyvenimo faktus su lenkiškaisiais, su vokiškaisiais, Didžiosios Lietuvos įvykius su Mažąja Lietuva. Tokio sugretinimo rezultatas: tas sąjūdis, kuris kilo Lietuvoje 19 amžiaus pradžioje, yra artimame kontakte su Europos faktais ir idėjomis, kurios užgriebė Lietuvą per vokiečius, rusus ir ypačiai lenkus. Pažymėtinas autoriaus preciziškas priežastingumo ieškojimas. Konkretiais veikalais ir citatomis jis nurodinėja tokio priežastinio kontakto pėdsakus. Dėl to autoriaus veikalas ir atrodo toks gausiai inventarizuotas, o mažiau problemingas.

Autorius labai kruopščiai, rūpestingai yra pasekęs domėjimąsi kalba, istorija ir tautotyra ir tokiu būdu parodęs 19 amžiaus pradžios lietuvių dvasios žymes. Bet ta dvasia objektyvavosi ne tik kalbos, istorijos ar tautotytros branžinimu, o iš konkrečių lietuviškojo žodžio vartojimų. Iš pradžių tas žodis buvo „makaroniškas“, toliau grynėjo, pagaliau pavirto dailiuoju poetiniu žodžiu. Būtų pravertę pasekti disertacijoje ir šis kūrybinio žodžio kelias.

Į Maciūno veikalą galima žiūrėti ir kaip į enciklopedinę santrauką bei sistemingą išdėstymą visų tų minčių, kurios kalbamuoju objektu buvo kitų paskelbtos. Tuo atžvilgiu šis veikalas yra nepamainomos vertės.

Vincas Maciūnas, *Lituanistinis sąjūdis XIX amžiaus pradžioje*. Disertacija Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto daktaro laipsniui gauti. Atspaudas iš *Darbų ir Dienų* VIII tomo. Kaunas, 1939. 344 psl.

IS NAUJOSIOS LIETUVIŠKOS TAUTODOTYBOS RAŠTU KĖSINYS

1. Tautosaka yra senas, tautos dvasios išraiška.
2. Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.
3. Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.

Tautosaka yra senas, tautos dvasios išraiška.
Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.
Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.

1. Tautosaka yra senas, tautos dvasios išraiška.
2. Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.
3. Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.

TAUTOSAKA

Tautosaka yra senas, tautos dvasios išraiška.
Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.
Tautosaka yra tautos dvasios išraiška.

11

TAUTOSAKA

IŠ NAUJOSIOS LIETUVIŲ TAUTOTYROS RAŠTŲ UŽSIENYJE

1. Etnografija: Karutz, *Atlas der Völkerkunde*.
2. Burtai: Mansikka, *Litauische Zaubersprüche*.
3. Dainos: Moller, *Das Lied der Völker*.

Keleriais paskutiniaisiais metais, kada pačioj Lietuvoj suskasta rankioti tautosaka, lasyti žodyno medžiaga, rengti ekspedicijos liaudies daiktinės kūrybos liekanoms fiksuoti, svetimoje mokslo literatūroje vėl pasirodė keletas naujų raštų apie lietuvių liaudies dvasią ir jos kūrybą.

1. 1925 ir 26 Stuttgarte išėjo prof. Karutz etnografinis dviejų tomų tautų atlasas *Atlas der Völkerkunde*. Kiekvienos tautos etnografijai skirta po kelis puslapius. Lietuviams, lygiai kaip ir latviams, teko po 2 puslapius teksto ir po 2 iliustracijų. Tekste autorius charakterizuoja lietuvio tipą ir seniausią materialinę ir dvasinę lietuvių kultūrą.

Lietuviai esą gryniausieji išlaikę Europos senovinės rasės kultūros tradicijas. Tipas: „Prieš mus stoja siauri, pailgi veidai, mėlynos akys, šviesūs plaukai, vidutinio didumo lieknos figūros, darbštūs, ramūs, nepretensingi žmonės, senųjų kronikininkų vadinami „šiurkščiais, bet nuolankiais““. Nuo senų laikų — pasakoja autorius — lietuviai visados artimai dvasiš-

kai sutapę su gamta, visą kultūrą ir sukūrę gamtoje, gyvendami tokiu būdu „medžio amžių“ kaip ir kaimynai latviai. Ta kultūra esanti labai sena, bet įvairi, turininga ir meniška. Materialinė kultūra paprasta. Apie ją nedaug ir kalbama; paanalizuoja kiek trobos sudedamąsias formas, trumpai charakterizuoja mums žinomą pirtį, kurioj įkaitinti akmenys apipilami vandeniu (taip darą, sako, ir indiečiai), girtas, avilius, bitininkystę, medinę žagrę, panašią kaip latvių, klumpes, muzikos instrumentus. Pirkios vidaus charakteristikoje užkliūvi už tokios smulkmenos: ant sienų, girdi, kabą šventųjų paveikslai, dažnai aptinki senovės lietuvių kunigaikščių paveikslus (čia jau ir nori suabejoti!) ir charakteringa, girdi, smarkiai emigracijai pažymėti, fotografijas iš Amerikos.

Ilgiausiai autorius sustoja prie lietuvių dvasinės kultūros produktų, prie dainų, o paskui prie religijos. „Lietuviai yra muzikalūs, apdovanoti didžiais kūrybiniais gabumais. Jų dainos trumpais trochejiškais taktais ir švelniais jambiais išsako giliai ir nuoširdžiai pajaustus, vaizdžiai išgyventus džiugesius ir skausmus žmogiškosios dvasios, palinkusios į melancholiją“. Tautosakos tylų nuoširdumą autorius mato pasikartojant ir kapinių įtaisymuos bei nuotaikoje; jų nuošalumas kalvų pašlaitėse ir kalnelių kauburiuose; jų romantiškai apleisti gėlynai ir žalitvorės; jų milžiniški, tamūs, įsakmiai graudinę Golgotos kryžiai ir apsamanoję kryželiai su kančios pabūklais patraukia ir praskina takus į jausmus. „Kad ir čia viskas apleista, bet žinai, jog lietuviui jo mirusieji yra artimi“. Po šito teigimo ir atsimeni Krėvės Vainorą...

Lietuvių senojoje religijoje autorius veda šią mintį: lietuvis sutapęs su gamta, lietuviui šviesa (saulė, ugnis...) esanti gyvybės ir dvasingumo versmė. „Ilgai, ligi 19 amžiaus, išliko nuotrupų senosios religijos, kuri matė dieviškąsias jėgas gamtoje visur, pradedant nuo saulės ir žvaigždžių ir baigiant augalais

ir akmenimis; kuri matė vieningumą tarp žmogaus ir gamtos, gilius bei pastovius jų santykius bei įtaką. Kaip aiškiai matė dievybę gamtoje, rodo įvaizdžiai, jog lupant medžiui žievę, įskaudinama ir pačiai dievybei (kiek panašu į Vaižganto Valerą!). Kaip aiškiai buvo jaučiamas vieningumas, rodo paprotys auginti aplink namus medžius, su kurių klestėjimu susijusi gyventojų gerovė ir sveikata (panašu į Krėvės Lapiną!)“. Šviesa, saulė buvus pasaulio centras ir esmė; jos pagerbti senovės lietuviai susirinkdavę į šventuosius miškus per pavasario, vasaros ar rudens šventes. Aukodavęs krivis, vaideliotų vyriausiasis, o jei reikėdavo, ir pats pasiaukodavęs ant laužo. Būti perkūno nutrenktam laikyta ypatinga malone. Dvasininkai būvę dvasiniai tautos vadai. Jie pranašaudavę iš gamtos reiškinių ir tautos ateitį. Rudens šventę, kurioj buvo aukojamas ožys (atsimintina: tu, oželi...), karutz laiko egzoterine misterijų paralele. Po rugiapjūtės būdavęs suku-liamas ir vėl atnaujinamas dievo paveikslas; tatau esąs simbolis, kad dvasinės kosmo jėgos pagal metų laiko ritmą iš žemės išeinančios ir vėl į ją sugrįžtančios, kad žiemą jos telkiančiosi, atsinaujinančios, kad pavasarį vėl galėtų sutekėti į augalų pasaulį. Šiandieninės pabaigtuvės — sako — esąs paskutinis aidas tikėjimo tų dvasinių šviesos jėgų, kurios visą pasaulį esančios persunkusios ir sugyvinusios.

Šitame prof. Karutz atsiliepime mums dvelkia ta pati meilė mūsų tautos esmei, dvasinei kultūrai, kuria buvo nudažyti pirmieji svetimųjų balsai (Herderio, Goethės...) apie mūsų tautosaką. Latvių tuo tarpu jis paliečia beveik tik materialinę kultūrą ir visai šaltai. Iš kur tos Karutz simpatijos, lyg prošvaiste nušviečia jo paties ideologija. Apgraibomis pasidairius po jo kitus raštus, matai jį artimai sutapus su romanti-kų filosofais ir palinkus į teosofiją. Jo akcentuojamas panteis-tinis dvasingumas, to dvasingumo apraiška ir esmė — šviesa (atsiremia į Goethės spalvų teoriją) jo įžiūrimi labiausiai lietu-viuose; tas sutapimas su gamta, misteriškas šviesos gar-

binimas (ar nepalygintina su Vydūno amžina ugnim?) jo akyse pakelia lietuvių vardą.

Kas manytina apie tuos autoriaus teigimus? Abejotumų sukelia tas panteistiškas lietuvių religijos charakterizavimas. Ir ne tik panteistiškas, bet teosofiškas. Mat nepatenkintas moderniaja tautytyra, kuriai daug kas prikiša apsisvertimą žaliava, jos klasifikavimu ir per mažą komentavimą, laikydamas tai materialistinio mokslo padaru, jis rūpinas (kaip ir čia matyt) tautytyros reiškinius komentuoti ir ieškoti juose visuotinės esmės. Komentuoti ir spręsti, pasakytume, ne analitiniu, bet sintetiniu būdu. Šitokis sprendimas, kai kieno vadinamas estetiniu (žiūr. *Židinys*, 1931 Nr. 5—6, „Estetišką tautų charakteristiką“), turi savo gerų pusių: greičiau išsprendžiama, bet ir blogų: dar greičiau paklystama, nes ne išvados daromos iš faktų, bet faktai taikomi prie sprendimo, padaryto intuicijos keliu. Čia irgi, rodos, autorius sprendžia „estetiškai“ arba dar geriau pasakius: poetiškai (pvz., kad ir tas teigimas lietuvius tikint ar tikėjus, jog pagal laiko ritmą kosmo jėgos ištekančios ir vėl sutekančios į žemę; teigimas ne metaforiškai, bet tiesiogine prasme jo suprantamas). Kol panašių sprendimų nepatvirtins konkrečių faktų duomenys, tie sprendimai tegali likti tik nuomonėmis. Ligi šiol dar mes tikrai savo sentėvių religijos nepažįstam.

Ilustracijos vaizduoja daiktiškąją lietuvių liaudies kūrybą: trobas, pirtį, girklyną, žagrę, muzikos instrumentus, šaukštus, samčius, puodus, mintuvus, kryžius. Viso 31 paveikslėlis. Bet pasigendama čia lietuvių audinių: apie juos nepaminėta nei tekste, nei iliustracijose.

2. 1929 *FF Communications* Nr. 87 yra skirtas lietuviškiems burtazodžiams, viso 116 p. Juos surinko ir pakoментavo folkloristas V. J. Mansikka. Jis, matyt, kruopščiai peržiūrėjo seniau paskelbtą medžiagą (Bezzenbergerio, Niemi, Petkevičaitės, Volterio, Sabaliausko, *Tautos ir žodžio*), pasidairė neišleistuose ar privačiuose rinkiniuose

(Basanavičiaus, Vilniaus Liet. mokslo draugijos, Elisono, Būtėno, kun. Rudžio); porą mėnesių dar patsai pavaikščiojo po šiaurės rytų Lietuvą (Švenčionių, Vilniaus, Valkininko, Kalesninkų, Lazdonių, Labanoro, Perlojos, Merkinės, Panevėžio, Anykščių, Šimonių, Kupiškio, Palevėnės, Miežiškių ir Raguvos apylinkes) ir paskelbė viso 239 burtažodžius dviem kalbom: pirma lietuvių, paskui po kiekvieno burtažodžio vokiškai.

Daugiausia burtų yra kilę iš praktiško reikalo: iš reikalo gintis nuo ligų, nuo gyvačių, nuo blogo oro. Dėl to daugiausia čia ir surinkta burtažodžių nuo įvairiausių ligų: nuo karpų, nuo dedervinių, nuo navikaulio, voties, miežio, jeigu kas į akį įkrito, kad išeitų, nuo kraujo bėgimo, nuo gyvatės (ypačiai daug), nuo vėjo, nuo kirmėlės, nuo šuns kandimo, nuo pasiutisio šuns, nuo rožės (apsčiai), nuo nikstelėjimo, nuo kaltūno, dančio skaudėjimo, nuo ramato, galvos sopėjimo; grižiaus, nuo drugio, geltligės, gumbo, kartelio, nuo išgąščio, akių ligų, blūdo, velnio vedžiojimo, kaip primonyti mylimas, kaip sugadinti meilę, kad bitės augtų, kad prūsokai išnyktų, kad javai augtų, kad debesys išsisklaidytų, kad nelytų, kad lytų, kad perkūnas netrenktų, kad nušautum žvėrį ir dar šis tas.

Burtas turi dvi svarbiąsias dalis: veiksmą ir burtažodžius. Mansikka duoda svarbių pastabų ir dėl vieno, ir dėl antro. Jis iškelia čia žmonių įvaizdžius dėl pačios ligos priežasties (išgąstis, vėjo užpūtimas, apraganavimas, kirmėlės; liga kartais personifikuota: įsivaizduojama gyva, judanti, keliaujanti iš vietos į vietą), dėl jos pašalinimo. Bet itin įdomios jo išvados dėl burto žodinės formulės, kuri dažnai eina sykiu su veiksmu dialogo forma ir klausimais bei atsakymais nusako burto veikimą ir jo tikslą. Daugelyje burtų, kur formulė yra išreikšta ne dialogu, bet monologine forma, žodžiai nurodo veiksmo simboliką, pažymi daiktus, vartojamus būrime, išreiškia veiksmo siekiamąjį tikslą; pvz., kad

gerai kopūstai augtų, rita ant ežios akmenį ir sako: „Kaip šitas akmuo didelis ir kietas, taip testa būna tokie kopūstai“. Didesnį savo paskelbtų pasakų dalyje Mansikka randa, kad burto žodžiai nieko bendra neturi su būrimo veiksmu. Kad ir nuo kirmėlės įkandimo sakomas burtažodis: „Paukštis be pieno, akmuo be sparnų, vanduo be kraujo“. Burtažodis pradedamas tam tikru pasakojimu, epišku įvadu. Tik po jo kreipiamasi jau į ligą: dažniausiai tuose įvaduose pasakojama apie Kristų, rečiau apie Mariją ar šventuosius; pasakojamas ir gamtos koksai reikškinys; pvz., „Ėjo Viešpats Jėzus per pievą, nešęs rankoj tris rožes: vieną pametė, kita nupuolė, trečia pati pragaišo; pragaišk ir tu, rože“.

Ligai išvartyti dažnai yra įsakomoji forma, kartais net grasomoji. Formulė mėgstama kartoti; sykais, kaip ir pats veiksmas, sakoma adverbiškai: sukeičiant žodžių skiemenis.

Tiek būrimo papročiuose, tiek ir burtažodžių formoje Mansikka randa daug panašumo su latvių, vokiečių, bet ypačiai su gudų ir lenkų burtais. Turėdamas tai prieš akis, žinomas Berlyno folkloro tyrinėtojas taip atsiliepia apie šį veikalą: „Labai vertingos yra pastabos apie burtažodžio asmenis, apie pažiūras į ligų esmę (demonai, personifikuotos ligos, kirminai) ir gydymo būdus. Toliau apie epišką burto įvadą, ypatingas manipulacijas (tas skiemenų sukeitimas) ir artimumą su lenkų, rusų ir vokiečių papročiais“ (*Zeitschrift f. Volkskunde*, 1931 Oktober).

Mums įdomi dar kita pastabų dalis — apie burtažodžių rinkimo sąlygas Lietuvoje. Mansikka konstatuoja, kad Lietuvoje dar daug esama burtų (nors burtažodžių užrašyta labai nedaug, palyginti su kitais tautosakos žanrais). Burtais tikį net apsišvietę žmonės; jam dažnai pasakoję apie vieną ar kitą kunigą, kuris smarkiai kovojęs su burtais, bet kada gyvatė įkirtusi jo karvę ar arklį, tai jis pats liepęs pakviesti burtininką, ir gyvulys netrukus išgijęs. Kiek kaimų perėjęs, kiek vienam dar radęs bent po vieną burtininką. Bet iš burtininko

esą labai sunku burtų aprašymą išgauti. Viena, burtininkas tiki, kad išdavęs savo paslaptį, jis pats neteksias burtų galios, antra, katalikų Bažnyčia smarkiai su burtais kovojanti; burtininkas privengias jos nemalonės. Kai kurie net reikalauja, kad rinkėjas užtikrintų, jog jiems nieko už tai nebūsią; Perlojos žydėlis burtininkas tesutikęs tik tada pasakoti, kai jam leisiąs klebonas (!).

Burtininkas (duoda Mansikka ir kitus jo vardus, lietuviškus ir skolintus iš slavų: raganius, žadėtojas, žavėtojas, vardytojas, užkalbėtojas, kerėtojas, nuodninkas, čerauninkas, šeptūnas, varažbita ir kt.) dažnai išsiskiria iš savo kaimynų savo dvasiniu emocijumu ar gyvenimo praktika: daug keliavęs, kariuomenėj buvęs. Daugelis moką skaityt ir rašyt. Pažymėtina ypačiai, kad ten, kur jis vaikščiojęs, daug sutikęs burtininkų, visai ne lietuvių tautybės: sentikių, žydų. Burtų išmintį jie semia kartais ir iš knygų, rusiškų ar vokiškų; radęs ir lietuvišką burtų knygėlę, matyt, verstą iš lenkų kalbos. Čia, reikia manyti, ir bus viena priežasčių, kodėl jis rado tiek daug panašumo su slavų burtais.

3. Šis tas nauja ir dainų literatūroje: lietuvių dainų įdėta į visų tautų didžiulį dainų rinkinį „Tautų dainą“. Pilnas to veikalo vardas — *Das Lied der Völker*, ausgewählt, übersetzt und mit Benutzung der besten ausländischen Quellen und Bearbeitungen herausgegeben von Dr. Heinrich Möller. Schotts Sohne, Mainz — Leipzig — London — Brüssel — Paris. Data nepažymėta: daugumas vokiečių leidėjų negali atsikratyti tuo bjauriu papročiu. Rodos, kad išėjo 1930, o paskutinis sąsiuvinis — gal ir 1931. Rinkinio yra 13 sąsiuvinų, arba trys dideli tomai. Pradėta nuo rusų dainų ir baigta Baltijos kraštais: lietuviais, latviais, estais, suomiais. Jiems skirtas 13 sąsiuvinis.

Kad rinkinys yra vertingas ir kuriais atžvilgiais, parodo jau tautotyros žurnalo atsiliepimas: „Möller davė imponuojantį veikalą, kuriame iš milžiniško Europos (ne tik Europos:

yra ir šiaurės Amerikės dainų. Aut.) tautų kūrybos lobyno rūpestingai ir skoningai yra surinkta kas gražiausia ir charakteringiausia. Šitas rinkinys padarys džiaugsmo įvairiems sluoksniams: muzikas mokslininkas ras vertingos medžiagos tautų melodijoms palyginti; muzikui mėgėjui ir koncertininkui veikalas bus šaltinis gražių ir savitų kūrinių, kurie apie svetimųjų dvasią daugiau duoda suprasti, nekaip galbūt galima tikėtis iš mažo dainos kūrinio; tautosakos tyrinėtojas gaus sutikti, kad čia atvaizduoti tipingi tautų dainos gyvenimo reiškiniai... Ypačiai verta pažymėti, kad M. išvengė pavojaus dainas suvokietinti ir nublukinti pirmąkštį koloritą". (Z. f. *Volkskunde*, 1931 lapkričio mėn.).

Mums čia įdomu žvelgti tik į lietuviškas dainas. Baltijos tautų sąsiuvinyje yra viso 12 lietuviškų dainų, 5 latvių, 5 estų ir 32 suomių. Dainų tekstai paskelbti originalo kalba ir išversti vokiškai; kiekviena daina su melodija. Dėl to tektų ir kelti trejopas klausimas: kiek vykusiai yra parinktos dainos? kiek pavykę išversti? kiek melodija yra tautiška? Lietuviškos dainos parinktos charakteringos ir gana gražios: 1. Liniáles rónvau, rankas mazgojau... 2. Kol jaunas nevedęs buvau... 3. Bernytis į karą jojo... 4. Aš nueisiu sa sodelin... 5. Ir atlėkė sakalėlis... 6. Iš mažumėlės be motinėlės maža papratau vargelį vargti... 7. Oi ko žvengi, žirgeli... 8. Balnoj brolelis... 9. Šėriausau žirgelį... 10. Aš paėmiau mergužėlę, ketinau nebarti... 11. Vai liūdnas liūdnas baltas berželis... 12. Vai tu, diemed, diemedėli... Galėtum dar prisiskirti ir „oi tu, ieva ievužė“..., įdėtą latvių dainų skyriuje; jos ir žodžiai ir melodija yra tokie pat, kaip lietuvių dainuojamos dainos. Kelios dainos užrašytos su refrenais. Vienas toks refrenas ypačiai krinta į akį:

Kol jaunas nevedęs buvau
Karaliui slūžijau,
Flintelę šviesią šveisdamas tariau:
Fale rale rilož ralož...

Šitokis refrenas (lygiai kaip ir flintelė, plintelės vietoj) neatrodo lietuviškas; mažų mažiausia bent jau necharakteringas lietuviškomis dainoms. Lietuviai paprastai nevartoja f. Tiesa, jau ir Nesselmannas vienąsyk, rodos, buvo užrašęs apynio dainoje refreną su f: falandroti kumferta, bet Möllerio refrenas yra dar keistesnis, galūnės atžvilgiu. Būtent, lietuviai dažniau mėgsta balsingus refrenus (su balsiu gale); o jeigu jau yra priebalsis, tai jis „sprogdi-namas“ (dum-dum; dzik-dzak); trinamasis priebalsis kaip čia pažymėtasis ž, dainuoti yra sunkus. Ar tik tas vienas refrenas nebus kartais sugadintas dažnasis lietuvių valio ralio, rilio ralio?

Kad dainos būtų gražiai, poetiškai išverstos, sunku ir norėti. Jeigu Croce apskritai sako, kad poezija esąs neišverčiamas dalykas, tai liaudies poezija juoba. Ne be reikalo ir senasis Schleicheris keliais atvejais skundėsi, kad tos ar kitos lietuviškos dainos negalys išversti ir jos gražumo parodyti. Vertėjo čia, matyt, labai stengtasi, bet ne visur sėkmingai. Pjauja vertėjus tie lietuviškų dainų deminutyvai; Mölleris stengiasi juos apeiti: mažybinimą išreikšti epitetu. Bet epitetas dažnai papjauja patį dainos gražumą:

O ir atjojo jaunas bernelis...

Kam just daher geritten ein junger Bursch...

Arba:

Pargrąžinsiu žirgelį
septintą nedėlėlę.

Doch es kehrt heim mein Rösslein.
Wohl in der siebenten Woche.

Jeigu jau ne mažybinumas kliūva, kaip matyti iš pavyzdžių, tai tas artikelių ir nevaizdingųjų žodžių vokiškas gausingumas (doch, daher, heim, just...) nublukina vaizdą,

praskiedžia vaizdo glaustumą, kondensuotumą. Nesselmannas ir Schleicheris dažniau kažkaip jų mokėjo išvengti.

Kai kur vertėjas griebias tyčia mažybinti kaip ir originale. Sykiais pavyksta, bet sykiais vaizdas daros „surazgytas, sumazgytas“:

O, žirge, žirge,
Šyvas žirgeli,
Oi, žirge, mūsų
Juodberėli.

Rösslein, o Rösslein,
Du liebes Rösslein,
Ach unser Pferdchen
Des Bruders Rösslein.

Kai vertėjas labiau nutolsta nuo teksto, arba kai daina ne tokia kondensuota, ten vertimas visai malonus (Nr. 9).

Nors autoriui rūpėjo kiek galima tobuliau saugoti dainos charakteringumai ir jie atiduoti nenublukinti, bet keliose vietose tekę ir nuo minties kiek nukrypti, o poroj vietų lietuviškas tekstas autoriaus, matyt, nesuprastas ir išverstas visai priešingai:

Cit neverki, mergužėle,
Jau daugiau nebarsiu.
Karo svirne kančiukėlis,
Aš jį nusikarsiu.

Still, mein Mädchen, nicht so weinen,
Lass dich doch versöhnen.
Werde nie dich wieder schelten,
Nie die Peitsche brauchen.

Lietuviškas originalas yra gilaus, švelnaus sąmojo kupinas: daugiau nebarsiu, bet... kailį išlupsiu, ir išmoksi visus darbus.

Vertējas to sāmōjo nepastēbējo ir išvertē visai priešingai:
Arba:

Mes nejosim, čia sustosim
Ir gaidelių paklausysim.

Nein, wir werden weiterreiten,
Werden nicht den Hahnen lauschen.

Iš įsisiūbavimo! Nepastebėta, kad daina mėgsta ne, ne, ne
pagaliau jau — taip, ir pasibaigia.

Keli tie pavyzdžiai rodo, kaip sunku liaudies kūrybą
išversti, kaip sunku iš vertimo pažinti tikroji tos kūrybos
vertė. Bet šiame rinkinyje čia gelbsti melodijos. Melodijas
buvo užrašę ir Nesselmannas su Schleicheriu, bet jų rinki-
niai liko daugiau tik mokslininkų rankose. O šis rinkinys
turėtų atlikti ir lyginamojo mokslo ir populiarizacijos užda-
vinį. Svetimieji muzikos specai sakos, kad jiems tos
melodijos patinkančios. Iš paviršiaus atrodo, kad jos yra
tokios pat, kaip liaudis dainuoja; pora paimta iš Brazio. Bet
čia vertinimas jau priklauso muzikams.

Beje, 13 sąsiuvinio kaina 5 markės, viso rinkinio 48.